

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	R. Vermeulen	Datum	22 februari 2022
Doorkiesnummer	030 28 67540	Kenmerk	9694322
E-mail	r.vermeulen@utrecht.nl	Onderwerp	Evaluatie en aanpak Eikenprocessierups 2021/2022
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Openbare ruimte, Groen

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de jaarlijkse evaluatie over de bestrijding van eikenprocessierups. Tevens bevat deze brief het plan van aanpak voor seizoen 2022. Deze brief is het vervolg op de [raadsbrief van 23 maart 2021](#) waarin het seizoen 2020 werd geëvalueerd en het plan van aanpak 2021 werd aangekondigd.

Waarom bestrijden we de eikenprocessierups?

De bestrijding van de eikenprocessierups is noodzakelijk, omdat de rups een risico vormt voor de volksgezondheid en voor de gezondheid van dieren. Brandharen van de eikenprocessierups leiden tot jeuk en kunnen zelfs tot ernstige klachten van ogen en luchtwegen leiden. Utrecht telt ongeveer 13.000 eiken in lanen en de parken. Daarnaast staan er ook veel eiken in het bosplantsoen en in bossen op de landgoederen. Om de rups te bestrijden en overlast te voorkomen handelen we via twee sporen: preventief en reactief. De preventieve aanpak richt zich op het verminderen van de plaagdruk in een zo vroeg mogelijk stadium met name door het versterken van de biodiversiteit en de reactieve aanpak richt zich op een snelle verwijdering van aangetroffen rupsennesten op plekken waar ze voor overlast kunnen zorgen (zoals fietsroutes, sportparken, etc.).

Evaluatie aanpak 2021

Inleiding

De aanpak voor 2021 was gebaseerd op onze ervaringen met de bestrijding in voorgaande jaren en de door het [Kenniscentrum Eikenprocessierups](#) verwachte plaagdruk. Het Kenniscentrum [verwachtte voor seizoen 2021 een gelijke](#) plaagdruk maar uiteindelijk bleek dat [de plaagdruk was gehalveerd](#). Ook in Utrecht was de plaagdruk beduidend lager dan verwacht. Zo waren er dit jaar maar 269 meldingen; in 2020 ging het om 700 meldingen en in 2019 waren het er 1200. De oorzaak van de verminderde plaagdruk is niet precies bekend. Waarschijnlijk is dit een combinatie van factoren, zoals het weer en jaarlijkse schommelingen in de populatieomvang van de rups.

Preventieve aanpak

De preventieve aanpak richt zich op het verminderen van de plaagdruk in een zo vroeg mogelijk stadium. We zetten hierbij steeds meer in op natuurlijke bestrijding door het versterken van de biodiversiteit en aantrekken van natuurlijke vijanden.

1. *Omvorming naar biodivers groen*

Op drie locaties met een hoge plaagdruk (Robert Planquettelaan, Emmikkerboslaan-Leuvenumseboslaan en Burgemeester Norbruislaan) hebben we het hooilandbeheer getracht te optimaliseren. Dit hebben we gedaan door het maaimoment van de eerste en tweede maaibeurt met enkele weken te vervroegen of uit te stellen. Op deze manier is het mogelijk om kruiden, die natuurlijke vijanden van de rups aantrekken, te stimuleren. Op de Burgemeester Norbruislaan hebben we daarnaast ook struweel met negen inheemse soorten toegevoegd aan de onderbegroeiing. Het aangeplante struweel trekt op termijn vogels aan die rupsen eten. Op een vierde locatie (Floraweg) gaan we het maaibeheer aanpassen van grasveld naar hooilandbeheer (per 2022).

2. *Driejarige pilot met nestkasten (2019-2021)*

De koolmezen en pimpelmezen zijn een natuurlijke vijand van de eikenprocessierups. In 2019 zijn op 2 locaties waar vaak overlast was van de rups, 120 nestkasten opgehangen. De nestkasten werden in het eerste jaar (2019) goed gebruikt door mezen: ruim de helft van de kasten was in gebruik. In 2020 zagen we een verdere toename van het aantal bezette nestkasten op de Zandlaan naar ongeveer 85% en een bezetting van ongeveer 65% op de Brailledreef. De bezetting lijkt in 2021 wat te zijn afgenomen (64% op de Zandlaan; 48% op de Brailledreef). Dit kan wellicht verklaard worden doordat in tegenstelling tot 2020 de nestkasten dit jaar maar eenmaal zijn gecontroleerd in plaats van tweemaal om verstoring van broedende vogels te beperken.

Op basis van de nu afgeronde pilot kunnen we concluderen dat het ophangen van nestkasten een effectieve maatregel is om predatoren van de eikenprocessierups aan te trekken. We nemen aan dat lokale verhoging van het aantal predatoren (kool- en pimpelmees) bijdraagt aan het verminderen van het aantal rupsen van de eikenprocessierups en daarmee de kans op overlast.

Naast de driejarige pilot, hebben we in 2020 eenmalig op diverse gemeentelijke locaties 245 extra nestkasten opgehangen om meer mezen te trekken. Het gaat om de begraafplaats Daelwijck (35 stuks), een dertigtal sportlocaties (160 stuks) en de landgoederen (50 stuks). Deze kasten zijn in 2021 eenmalig gecontroleerd op bezetting door mezen, waaruit een succesvolle bezetting is gebleken van 50% tot 68%.

3. *Gebruik preventieve bestrijdingsmiddelen verminderd*

Het gebruik van preventieve bestrijdingsmiddelen is in 2021 verder afgebouwd zoals toegezegd in de [raadsbrief van 13 mei 2020](#). Preventieve bestrijdingsmiddelen kunnen namelijk ook schadelijk zijn voor andere dieren, zoals rupsen van andere vlindersoorten. Met ingang van 2021 wordt Xen Tari (een bacteriepreparaat dat de rups doodt) niet meer gebruikt. In 2021 zijn alleen nog nematoden ingezet. Nematoden zijn een soort aaltjes die de rupsen doden. Dit is gedaan op 8 locaties; in 2020 waren dat nog 12 locaties.

Reactieve aanpak

Bij de reactieve aanpak laten we de nesten wegzuigen. De reactieve aanpak vindt plaats na ontvangst van een melding van bewoners of door medewerkers vanuit de organisatie. De methode is effectief maar zeer arbeidsintensief en soms moest het wegzuigen herhaald worden. Met name grondnesten van de rups zijn moeilijk te vinden. Niet ontdekte grondnesten kunnen weer voor een nieuwe plaag

zorgen. Bomen waarin de rups is aangetroffen markeerden we met een waarschuwingslint. Met dit lint worden voorbijgangers gewaarschuwd voor de aanwezigheid van de rupsen en tevens kan de aannemer direct zien in welke bomen de rupsennesten zich bevinden waardoor de bestrijding gericht wordt uitgevoerd. In de praktijk zagen we dat in de helft van de gevallen de linten niet tijdig werden opgehangen, desondanks konden we binnen de gestelde termijn van een week de bestrijding uitvoeren op de gemelde locaties.

Communicatie

De communicatie met bewoners richtte zich op twee sporen. Enerzijds het zichtbaar maken van de problematiek en aanpak van de eikenprocessierups in Utrecht. Daarnaast het betrekken van bewoners bij de bestrijding van de eikenprocessierups. Dit hebben we gedaan door:

- Informatie op de website www.utrecht.nl/eikenprocessierups up to date te houden.
- Een kaart op de website te plaatsen waarop te zien was waar eikenbomen staan en waar welke bestrijding zou worden uitgevoerd.
- Berichten via de wijk en social media te verspreiden.
- De SlimMelden-app in te zetten; wanneer men een bewonersmelding wilde doen kreeg men gedurende het eikenprocessierups-seizoen, als eerst de optie 'eikenprocessierups melden' te zien. De meldingen werden dagelijks door het Klantcontactcentrum doorgezet naar de Eikenprocessierups-coördinator. Bewoners die zelf een bijdrage wilden leveren hebben we geadviseerd om een nestkast op te hangen aan hun eigen muur of gevel.

De kosten

Voor 2021 was een bedrag begroot van € 200.000,-. Doordat de plaagdruk meeviel is bijna € 100.000,- besteed aan de bestrijding van de rups.

Plan van aanpak 2022

Inleiding

Het Kenniscentrum Eikenprocessierups [verwacht](#) dat de plaagdruk in 2022 verder zal afnemen. Uit de evaluatie van 2021 is gebleken dat onze aanpak goed aansloot op de plaagdruk. In 2022 blijven we deze aanpak volgen en gaan we verder met het uitbouwen van de natuurlijke bestrijding van de rups. Bij onze aanpak gaan we voor de zekerheid uit van een gelijkblijvende plaagdruk als in 2021.

Preventieve aanpak

1. Omvorming groen op meer locaties

In 2022 gaan we verder met het versterken van de biodiversiteit en het aantrekken van natuurlijke vijanden van de rups. We gaan op diverse veldjes langs 11 wegen (Amerikalaan, Columbuslaan, Beneluxlaan, Einsteindreef, Oranjelaan, Rijnhuizenlaan, Burgemeester Norbruislaan, Royaards van den Hamkade, Floraweg, Uraniumweg en Atoomweg) het maaibeheer aanpassen van grasveld naar hooiland of ruigte. Deze locaties zullen vanaf eind februari ook zichtbaar zijn op de [maaikaart](#). Met de pilot Kleurkeur doen we momenteel ervaring op met het optimaliseren van het maaibeheer in tijd en ruimte. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om gefaseerd maaien en delen van de vegetatie te laten staan. Dit past ook in andere lopende projecten zoals het [Afwegingskader maaibeheer](#).

2. Pilot nestkasten afgerond, nestkasten blijven hangen

De nestkasten op de Zandlaan en Brailledreef hebben een succesvolle bijdrage geleverd in het aantrekken van natuurlijke vijanden de eikenprocessierups. Met het oog op een mogelijk toekomstige

toename van de plaagdruk laten we kasten op beide locaties hangen. We zien het ophangen van nestkasten ook in de toekomst als een geschikte maatregel om in te zetten op locaties waar de plaagdruk hoog is. Mochten er nestkasten kapot gaan dan worden ze niet vervangen. We verwachten dat geleidelijke uitval van nestkasten straks niet direct zal leiden tot minder mezen en dus meer rupsen. Uit ons onderzoek is namelijk ook gebleken dat een deel van de nestkastjes niet gebruikt wordt.

3. Verdere afbouw gebruik preventieve bestrijdingsmiddelen

Het aantal locaties waar we preventief gaan bestrijden met nematoden neemt dit jaar verder af van 8 naar 5 locaties: De Tol en Tollaantje, Musicallaan (Waterwinpark), Hoofddijk, zwembad de Krommerijn en de Kennedylaan. Dit zijn locaties waar veel mensen passeren of verblijven en waar in de afgelopen jaren sprake was van een hoge plaagdruk. Ook op deze locaties kijken we of het mogelijk is de biodiversiteit verder te versterken, zodat we in de komende jaren inzet van preventieve bestrijdingsmiddelen nog verder kunnen afbouwen.

Reactieve aanpak

Op basis van meldingen van bewoners en inventarisatie door medewerkers vanuit de organisatie gaan we rupsennesten wegzuigen op plekken waar ze overlast kunnen veroorzaken voor passanten of omwonenden. We gaan dit jaar het aflinten van eiken waar nesten van rupsen zijn aangetroffen op een andere manier aansturen. Hiermee hopen we te bereiken dat de bomen grotendeels wel worden afgelint zodat de bestrijding door de aannemer gerichter kan worden uitgevoerd.

Communicatie

We hanteren dit jaar dezelfde aanpak als vorig jaar:

- Informatie op de website www.utrecht.nl/eikenprocessierups over de aanpak met tevens een kaart waarop te zien is waar welke bestrijding wordt uitgevoerd
- We gaan wederom berichten verspreiden via de wijk en social media over de aanpak
- We zetten wederom de SlimMelden-app in; wanneer men een bewonersmelding doet krijgt men (gedurende het eikenprocessierups seizoen) als eerst de optie 'eikenprocessierups melden' te zien. Deze meldingen worden dagelijks door het Klantcontactcentrum doorgezet naar de Eikenprocessierups-coördinator. Bewoners die zelf een bijdrage willen leveren gaan we adviseren om een nestkast op te hangen aan hun eigen muur of gevel.

Verwachte kosten

Hoewel in 2021 de uitgaven meevielen willen we voor komend jaar enige reserve achter de hand houden. We reserveren daarom hetzelfde bedrag (€ 200.000,-) als in 2021 voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Indien dit bedrag niet volledig wordt besteed, vloeit het restant terug naar de algemene middelen.

Wij vertrouwen erop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,